

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 OSLO

Unntatt offentlighet
Offl. § 13 1. ledd, jf. prl. § 23 2. ledd

Deres referanse:
23/241573-4

Vår referanse:
23/266660 - 2

Sted, dato:
Hamar, 18.01.2024

Høringsuttalelse - Barnevernsinstitusjonsutvalgets NOU 2023:24 Med barnet hele vegen - barnevernsinstitusjoner som har barnas tillit

1. Innledning

Det vises til brev fra Politidirektoratet av 4. desember 2023, hvor det innen 11. januar 2024gis mulighet for å komme med innspill knyttet til Barneverninstitusjonsutvalgets NOU 2023:24.

Barnevernsinstitusjonsutvalget ble oppnevnt av Regjeringen 22. juni 2022, og har hatt som oppgave å vurdere institusjonsbarnevernet, og foreslå endringer som sikrer at barna får den omsorgen og hjelpen de trenger. Utvalget har vurdert institusjonsbarnevernets oppgaver, rammer, omfang og organisering, samt samhandlingen med andre sektorer som har ansvar for barn og unge med store og sammensatte behov. Utvalgets anbefalinger berører både barnevernet, helsesektoren og justissektoren.

Høringen antas å ha relevans for politiet i kraft av politiets ansvar for forebygging, samt politiets samarbeid med og bistand til barnevernet.

Nedenfor vil vi uttale oss om utredningen, samt knytte kommentarer til problembeskrivelsen og tiltakenes effekt. Avslutningsvis gis en kort oppsummering/konklusjon.

2. Mandatet og utredningen

Barnevernsinstitusjonsutvalget ble oppnevnt ved kongelig resolusjon 22. juni 2022. Utvalget har hatt som mandat å vurdere hvilke oppgaver, rammer og omfang fremtidens institusjonsbarnevern skal ha, og alternative måter å organisere det samlede tilbudet ut ifra barnas behov. Utvalget har også vurdert ansvarsfordelingen mellom barnevernet og andre sektorer for barn med store og sammensatte behov.

Mandatet er svært omfattende, og omfanget av rapporten viser hvor mangfoldig, komplekst og alvorlig dette arbeidet er. Vi er veldig glad for at mandatet er bredt og at man er kritisk tenkende til hva barn som ivaretas av det offentlige har krav på.

Politiet møter disse barna i flere sammenhenger, og vi har over tid sett, hørt og erfart situasjoner som gir oss innsikt i hva slags hverdag og utfordringer disse barna står overfor og lever i.

Politiet har ingen særlig kompetanse på hva som er best for barn, men vi kan bidra med det vi ser, hører og erfarer i vår samhandling med institusjoner og dagens institusjonsbarn. Vi har kompetanse på mellommenneskelige relasjoner og betydelig realkompetanse hva gjelder i varetakelse av mennesker i krise. I vårt virke både ser, hører og erfarer vi situasjoner som gir særlig bekymring for mange av våre barn og ungdom som bor på institusjon.

3. Problembeskrivelsen

Det blir for omfattende å kommentere hele NOU, men vi har valgt ut noen temaer nedenfor, og da særlig fokusert på kontaktpunktene mellom institusjonene og politiet.

3.1. Betydningen for politiets forebyggende arbeid

Utvalget statuerer et klart mål om langsiktighet og viser til at det må foreslås rammer for barna som varer over tid. Vår erfaring er at det er nøyaktig der det synes som de største utfordringene i dag ligger.

Vi har i mange situasjoner erfart at rammene for disse barna endres så raskt at ikke engang godt fungerende barn ville kunne greid seg.

Det synes mange ganger som at barna det gjelder korrekt er plassert inn i en ramme av regler og rutiner. Det synes imidlertid som at dersom de ikke etterlever de regler og rutiner som er satt i ramma, så endres rammene. Det er derfor for mange barn en evig endring av rammene. Dette er jo motsatt av hvordan vi møter barn ellers, hvor barn raskt blir "huket inn igjen" om de bryter rammene, men slik at rammene er konstante og reglene konsekvente og forutsigbare.

Vi har erfart barn som har rømt fra institusjon, og som en følge av dette raskt flyttes til ny institusjon og nye rammer. På denne måten blir det lite forutsigbarhet og fasthet i rammene rundt de mest sårbare barna.

Vi har også erfart at noen av de mest utagerende av disse barna, har vært fornærmede i sedelighetssaker eller andre alvorlige saker, samtidig. Vi tenker at de stadige endringene av rammer da særlig oppleves belastende.

Dette utfordrer også politiets arbeid i et forebyggende perspektiv. Dette fordi barna gjerne kommer til institusjon i vårt område og blir en kort periode. For å jobbe godt forebyggende er kunnskap og tillit avgjørende, og dette vanskeliggjøres av at disse barna stadig flyttes og rammene endres. Det blir da vanskelig å jobbe langsiktig, tillitsbasert og samarbeidende i et forebyggende perspektiv.

Barna kommer dessuten gjerne tilflyttende med en straffesakshistorikk, som vil utfordre samfunnets imøtekommenhet og ivaretagelse. Vi trenger derfor stabilitet og et tålmodig system for å kunne gjøre et godt forebyggende arbeid inn mot våre mest sårbare barn.

Av utredningen fremgår; *det skal føles mest mulig normalt, trygt og nyttig for barn å bo på institusjon*. Dette er åpenbart, og dette samsvarer godt med det vi over tid har opplevd som en utfordring for disse barna.

Vi har erfart mange ulike institusjoner. Enkelte er boliger langt ute på landet, hvor kun ett barn bor med tre ansatte, og det fremstår lite "normalt" når politiet tilkalles for å håndtere denne ungdommen, der det allerede er et 3:1 forhold.

Etter hva vi kan erfare har dagens barnevernsinstitusjoner en mangfoldighet i form og fasong, at det synes som det er mangel på en objektiv mal for å kunne være en institusjon for barn og unge. Dette synes utfordrende for barn som flyttes ofte og mye, og en ensartethet eller minste standard må vel være avgjørende?

Mange barn er flyttet langt fra ikke bare familie, men også skolekamerater, venner og alle de kjenner. Da er det raskt å bli trukket inn i utfordrende miljøer. Mangel på nettverk vil nødvendigvis prege ethvert barn, og utløse at du oppretter kontakt med de du greier å få kontakt med, hvilket gjerne er de med løsere sosialt nettverk, og som gjerne har store

utfordringer selv. Med så mange og raske flyttinger, vil jo dette i seg selv representere en risiko for omgang med miljøer som ikke har gode hensikter. Det er kjent at barn i institusjon ofte har sårbarheter, og vi ser at eldre, kriminelle miljøer tidvis blir eneste nye kontaktnett barna greier å få innpass i.

3.2. Betydningen for samarbeidet med barnevernet

Våre ansatte i førstelinje patrulje, har ved flere anledninger stilt spørsmålsteget ved om nåværende institusjonssystem er til barnas beste, og det har vært situasjoner hvor voksne, stødige politifolk har måttet defuse etter bistand til barnevernet.

Politiets bistandsplikt har gitt oss inngående kunnskap om institusjonene, og i mange saker kan det over tid være at barna kun treffer politifolk, utover de som arbeider ved institusjonene. Vi har derfor forsøkt å skape bevissthet rundt meldeplikten til kommunens barneverntjeneste, der hvor vi erfarer rammer for barna som gir grunn til bekymring.

Vi har særlig i konkrete saker hatt bekymring rundt hvem som arbeider ved institusjonene, og hvilket rettsvern barna har om det etablerer seg ukultur i institusjonene. I enkelte bistandsoppdrag har vi vært ved institusjoner hvor det har vært 3:1 bemanning, hvor det synes som de fleste ansatte ikke er veldig mye eldre enn barnet som bor der. Sakene som anmeldes har tidvis båret preg av en iboende umodenhet ikke bare på barnets side, men også på omsorgssiden. Unge ansatte vil ikke alltid ha erfaringen som skal til for å dempe et barn på vei mot utagering. Når vi kommer til ved tilkalling av politiet, synes det tidvis å ha eskalert konflikter som burde vært dempet.

Som politi møter vi gjerne de av barna som har størst utfordringer, men vi erfarer at enkelte institusjoner synes å anmode politiet om bistand i langt større grad enn andre. Vi bes tidvis om bistand til barn helt ned i 10-års alder, som skal flyttes eller transporteres til ny institusjon. Vi stiller oss undrende til de vurderinger som tidvis finner sted, og er bekymret for hvor dette vil ende. Enkelte av de minste barna politiet har bistått med å hente ut av hjem og institusjoner, synes for oss aldersadekvate i forhold til alder, og det kan være vi må hente de ut når de sitter på barnerommet og leker. Dette fordi barnevernsansatte angivelig har så stor frykt for barnet at de ikke selv tørr å gjøre det. Dette bør utfordres i et større bilde, med problemstillinger rundt hvem som egentlig har, og skal ha, kompetanse til å håndtere slike situasjoner, til barnets beste.

Flere av barna politiet bistår med å flytte, skal angivelig være til fare for seg selv og andre. Ofte opplever vi at institusjonene nekter å ha barna i egne biler, og også at de nekter å sitte sammen med barna i politibil. Vi undrer oss ofte over dette. I møte med ett

av disse barna uttalte barnet med gråt i halsen; "jeg ville ikke komme til nytt bosted i politibil". Vi stiller derfor tidvis spørsmål ved hvilke vurderinger som ligger til grunn for enkelte institusjoners sterke anvendelse av bistandsplikten, og opplever barn som er helt adekvate i oppførselen, ut fra de utfordringer de står overfor. Vi stiller også tidvis spørsmål ved hvilken kompetanse disse barna blir ivaretatt med. Politipatruljen møter mange ufaglærte, og i mindre grad psykologer og kompetansemedarbeidere på slike oppdrag. Vi vil tro at relevant kompetanse er en forutsetning for å ivareta sårbare barn, som allerede har med seg utrygge relasjoner i bagasjen.

3.3. Betydning for politiets bistand til barnevernet

Det er lagt ned relativt mye ressurser i utredningen, herunder bred involvering, og det er mange funn som vi kjenner oss meget godt igjen i.

Det er ingen tvil om at barnevern og ivaretagelse av barn i det offentlige omsorg er komplekst, at det kan være store mørketall og at feil håndtering vil kunne utgjøre store kostnader og/eller tapte inntekter for individet selv og samfunnet forøvrig. Når samfunnet først har tatt kontroll over oppdragelse og ivaretagelse, så må det forventes at det samfunnet tilbyr representerer noe mer og bedre enn barnet ville hatt i sin opprinnelige omsorgsbasis. Forebygging og bekjempelse av enhver form for utenforskap må på alle måter gjennomsyre dette arbeidet, og det er med forventning vi leser NOU 2023:24.

Utvalget skriver at vi vet mange barn *ikke får den hjelp som virker for dem og føler de ikke blir hørt*. Videre beskrives at omsorgsbasisen må være nærmere der barnet bor og utvikles i samarbeid med barnet. Dette samsvarer godt med politiets fokus og nye retningslinjer for hvordan kommunisere med barn. Vi skal samarbeide med barnet og barnet må lyttes til.

Fra de nye retningslinjene for kommunikasjon med barn hitsettes, i korthet;

1. Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn. Det betyr at hensynet skal tillegges større vekt enn andre hensyn og at det skal mye til for å sette dette til side.
2. Medvirkning i egen prosess er spesielt viktig overfor barn. (viktig å kunne påvirke egen situasjon, bli tatt på alvor, demper følelsen av avmakt) – bruk/involvering av tillitsperson!
3. TRAUMEBASERT TILNÆRMING – er metoden politiet skal benytte: ta utgangspunkt i at traumer er påført fysisk eller psykisk av andre – Krig, vold, overgrep, skremmende adferd eller mer tilfeldige traumer som naturkatastrofer /ulykker m.m.)

Politiet er seg bevisst at barnet kan påføres potensielle skadevirkninger i møte med politiet. Vi har derfor fokus på å opptre profesjonelt, ydmykt, samt utføre oppdraget med omsorg. Ved enkelte anledninger er vi bedt om å bidra med å få kontroll med barn rømt fra institusjon nesten daglig i lengre perioder. Ved en anledning ble politiet bedt om bistand til å hente et barn som rømte fra institusjon i Østfold og hjem til moren sin på Toten hele 15 ganger over en periode på 2 måneder, hvilket må utløse spørsmål rundt omsorgsrammen og samfunnets evne til å ivareta sårbare barn.

Straff

I utredningen heter det at *opphold i en barnevernsinstitusjon aldri kan begrunnes med behovet for straff eller samfunnsvern*. Det må imidlertid stilles spørsmål rundt hva stadige endringer av bosted oppleves som. Som nevnt synes det som mange barn flyttes når de bryter regler. Dette får derfor raskt et preg av pønalt karakter.

Politiet erfarer videre at det enkelte ganger er behov for løsninger som det synes som samfunnet ikke har. Vi har tidvis erfart stygge og alvorlige voldssaker hos helt unge mennesker, hvor både fornærmede og siktede er i svært vanskelige situasjoner. Erfaringsvis ser vi at unge folk rekrutteres til miljøer hvor trusler og vold avkreves, for ikke selv å bli utsatt for trusler og vold.

Når vi har helt unge folk som må beskyttes, så har det flere ganger vist seg vanskelig å finne gode løsninger raskt nok. Eksempelvis ble trusselutsatt ung mann, som familien ikke ønsket hjem pga. trusler fra organisert miljø, forsøkt plassert i leilighet på krisesenteret som et siste forsøk, da alle andre løsninger var forsøkt, men vi ble møtt med at det kun var mulig om han var utsatt for trusler fra familie.

Politiet har erfart at det å få til raske beskyttelsestiltak for de unge tidvis har vært svært vanskelig. Det må derfor spesifiseres at slike situasjoner ofte eskalerer svært raskt, og at samfunnet må sikre gode løsninger for å møte barn som både utsettes for og deltar i alvorlig kriminalitet.

Politiattest

Det følger av barnevernsloven § 12-11, første og annet ledd at personer som skal ansettes i, eller utføre oppgaver, på vegne av institusjon, og som har *direkte kontakt* med barn og unge eller foreldre, skal legge fram politiattest, jf. politiregisterloven § 39 (barneomsorgsattest). Styrer eller leder skal kreve fremlagt slik attest. Politiattesten skal ikke være eldre enn 3 måneder når den vises fram. Det blir imidlertid etter hva vi erfarer sjelden etterspurt fornyede politiattester etter at man er ansatt, med mindre man endrer stilling.

Vi har erfart at vi tidvis møtes av ansatte i institusjonene som vi kjenner godt gjennom våre systemer. Folk som enten er registrert med straffesaker eller er godt omhandlet i våre etterretningssystemer (Indicia). Kanskje fordi de er definert å ikke jobbe *direkte* med barn?

Våre erfaringer tilsier at det må en strengere kontroll og oppfølging til, av hvem som jobber i institusjonene. Vi har også erfart at en utfordrende bemanningssituasjon i institusjonene er brukt som forklaring på raske ansettelser, som neppe har avstedkommet innhenting av politiattest i forkant av arbeidsforholdets oppstart. Politiattest må avkreves før arbeidsforholdet starter opp, og det må føres kontroll med dette.

Vi frykter at for liten kontroll med dette, enkelte steder, kan resultere i ansatte som kan utgjøre en reell fare for lettere tilgang til rusmidler for sårbare barn i institusjon.

Kanskje bør varslingsplikten mellom etater som jobber inn mot institusjonene klargjøres grundigere, og kontrolleres. Det må føres kontroll med at varslingsplikten iverksettes og gjennomføres, slik at vi ikke står i fare for at ulovlige rusmidler kan bli meget lett tilgjengelig for de mest sårbare barna.

Rettsikkerhet

Utvalget skriver at vi vet mange barn *ikke får den hjelp som virker for dem og føler de ikke blir hørt*. Vi synes det er viktig at institusjonene setter et positivt fokus på barna og ikke for mye problemorientert uten tilstrekkelig positivt fokus. Vi har erfart at barn ikke har skoleplass, fordi de etter de ansattes redegjørelse ikke selv har søkt, hvilket de får ta ansvar for selv. Dette bør de vel få bistand til?

Vi har erfart bistandsoppdrag etter alvorlige selvmordsforsøk der vi er blitt bedt om å bistå med å frata barnet telefonen med makt, fordi de ikke vil gi den fra seg.

Vi er undrende til mye av det vi har sett, hørt og erfart, og ser positivt på at det nå vil bli satt fokus på barnas medbestemmelse og hva barna får til. Vi har i møte med mange av disse barna tenkt at de er helt aldersadekvate og reagerer slik ethvert barn ville reagert, men hvor det er systemet rundt som ikke forstår, eskalerer situasjonen og hvor rettssikkerheten utfordres. Vi har erfart at barn fratras rettigheter, nektes besøk, ikke får tilbake eiendeler som er konfiskert.

Helse

Utredningen har også fokus på at helsehjelp ikke skal være begrunnelsen for et institusjonsopphold. Det heter *"tilsvarende kan ikke institusjonsopphold begrunnes i et barns behov for helsehjelp alene, og institusjonene skal ikke gi helsehjelp."*

Dette synes ut fra vår erfaring å måtte være viktige avgrensninger. Vi har møtt barn som har vært i institusjon/bolig over uker og måneder og ved vår bistand gitt uttrykk for at de ikke har møtt mange andre enn de som jobber i institusjonen. Med de utfordringer vi har vært kjent med at barnet har, eksempelvis som fornærmet i alvorlig sak, har politiet enkelte ganger måttet utfordre om barnet får tilstrekkelig og rett helsehjelp.

Vi har noen ganger måttet sende bekymringsmelding til barnevernet i kommunen barnet kommer fra, etter å ha sett, hørt og erfart barnets omsorgsramme i institusjon. Kompetanse rundt forståelsen av hva en institusjon er og at dette ikke i seg selv er barnevernet, men en "kjøpt" institusjonsplass som skal erstatte barnets tidligere omsorgsbasis, har avkrevd mye refleksjon hos våre ansatte. Ofte er vi de eneste som påtreffer disse barna, og har framholdt at da må vi sende bekymring til barnevernet om det er forhold vi blir bekymret rundt, hvilket vi også ville gjort om vi hadde bekymring for omsorgen til barn i privat hjem.

Likevel er dette et komplekst system. Med mange og kompliserte regler rundt taushets- og opplysningsplikt. Det bør derfor settes fokus på et enkelt og godt system for varsling til kjent fastlege ved bekymring for et barns helse.

4. Konklusjon

Rapporten er meget grundig og derigjennom lang, og vi har fokusert på å bemerke de områdene av institusjonenes virke som har treffpunkt mot politiets oppgaver. Vi velger således å avstå fra å bemerke øvrige problemer som beskrives, og kommenterer ikke dette nærmere. Vi understreker at vi leser dette som en grundig og god rapport med rett fokus. Vi mener tiltakene og endringene som skisseres vil gi betydelig bedring for våre mest sårbare barn. Vi må med dette kunne sikre god samhandling mellom politiet og dagens institusjoner og barnevernet i bredt, gjennom tydelig styring, klarere regler og bedre oppfølging gjennom forvaltningsapparatet.

Vi anerkjenner utredningen som en faglig anbefaling fra et bredt kompetansemiljø, og ungdommen selv, og er glad for at dette endelig blir satt fokus på.

Med hilsen

Linn Hilde Fosso

Politiinspektør

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Kopi:

Bjarte Espe

Rune Otterstad

